

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Росица Рачева на тема ЛИЧНОСТЕН ПРОФИЛ НА ЮНОШИ С ПОБЛЕМНА УПОТРЕБА НА ПСИХОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА за получаване на образователната и научната степен „доктор”

Дисертационната разработка на Р. Рачева е посветена на сериозната проблематика за психологическите аспекти на проблемната употреба на ПАВ през най-уязвимия в това отношение възрастов период – юношеството. Тя е първият опит в България за идентифициране на личностните особености на тийнейджърите от тази група.

Докторантката се посвети на трудната задача да адаптира (в съавторство) най-големия и най-широко използван в световната практика въпросник за психологично профилиране на тийнейджъри – Минесотския многофакторен личностен въпросник за изследване на юноши (MMPI-A) и е един от авторите на ръководството, издадено от ОС България.

Тя се включи много активно във всички етапи на този процес. Голямо предизвикателство се оказа издирването и изследването на тийнейджъри с диагностицирана проблемна употреба на ПАВ, включени в различни програми/институции за специализирани грижи, разположени в цялата страна. Тя се справи успешно с това предизвикателство и успя да събере група от 62 участници.

Нейната ангажираност с изучавания проблем проличава и от упоритостта, с която търсеше различни източници на информация и форми на обучение. Така напр., през м. юли 2010 г. тя участва в едномесечно специализирано обучение в Летен институт за алкохол, наркотици и зависимости към Амстердамския университет в Холандия, факултет Социални и поведенчески науки, което Ръководството на ЦО на БАН признава за два специализирани курса. За сериозното ѝ отношение към дисертационния труд свидетелстват и 5-те публикации по дисертационната тема – 1 самостоятелна и 4 в съавторство, поместени в авторитетни издания. Те отразяват задълбочената компетентност на Р. Рачева и засягат, както научни, така и приложни аспекти на разглежданата проблематика. Освен това илюстрират и нейните умения да работи в научни и експертни екипи.

За отбелязване са и усилията, които положи и при разработването на теоретичния модел, като анализира подробно съществуващите данни в литературата и се спря на модела на К. Велтри и др. и на модела, залегнал в основата на индиректната скала за

оценка на употреба на ПАВ, разработен от П. Калчев. Върху тази база тя изгради теоретичната конструкция на собственото си изследване.

За обработка на емпиричния материал Р. Рачева прилага адекватен математико-статистически апарат, който отговаря на изследователските цели и задачи. Получените резултати съдържат значими и интересни зависимости между изучаваните променливи. В част от случаите те кореспондират с установени в изследователската практика тенденции, но съдържат и различни аспекти, които отразяват българската специфика. Идентифицирането на личностния профил на изследвания контингент, както и очертаването на субгрупите в него са интересна и полезна находка. Обогатена с установените взаимовръзки със социално-демографските фактори и с характеристиките на употребата на ПАВ, тя има значение, както за психологията на развитието и психологията на здравето, така и за целите на превенцията, лечението и рехабилитацията на юношите с проблемна употреба на ПАВ.

Намирам формулирането на приносните моменти от дисертация, които са както научни, така и приложни, за напълно коректно. Много точно са очертани също така и ограниченията на изследването, които разкриват възможни пространства за по-нататъшни проучвания.

За бъдещото развитие на докторантката ще бъде полезно да изработи още по-прецизен подход към формата и съдържанието на научното изложение.

По своя характер, структура и съдържание дисертацията на Росица Рачева отговаря напълно на академичните стандарти, което ми дава основание да препоръчам на Научното жури да ѝ присъди образователната и научната степен „доктор” по педагогическа и възрастова психология.

16.10.14 г.

С о ф и я

проф. д-р Елиана Пенчева,

Институт за изследване на населението
и човека - БАН